

2. Публічна дискусія «Маріуполь. Культурна деокупація». Організатор – Національний центр «Український Дім». 22.12.2022. URL: <https://www.facebook.com/ukrdim/videos/3245848992347435/>

УДК 930(477)"1900"

Коробка Ю.В., к.і.н, доцент, доцент кафедри історії та археології

НІЧНА СТРАЖА МАРІУПОЛЯ НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Маріуполь кінця ХІХ – початку ХХ ст. виділявся, разом із більшістю міст Східної України, значним збільшенням промисловості, торгівлі, переміщенням вантажів та безпрецедентним зростанням чисельності міських жителів. Послаблення громадського контролю за поведінкою людини в місті з багаточисельним населенням було важливим чинником зростання злочинності в зазначених часових межах [12, с. 94]. Неабиякий вплив на поширення криміналу в міському суспільстві мала і моральна деградація частини населення, безсоромність та жага до легкої наживи, неповага до закону та небажання сумлінно працювати [1, с. 143].

З 15 грудня 1899 р. до 14 січня 1901 р. в Маріуполі виходила газета «Маріупольський справочний листок» [2; 11]. З перших номерів її шпальта зарясніли повідомленнями про нічні злочини проти власності міських жителів та інші прояви соціальних девіацій у маріупольському просторі. Зокрема, в ніч з 21 на 22 грудня було обкрадено крамницю на Торговій улиці [3, с. 4], 17 – 18 січня 1900 р. на Катерининській вулиці було пограбовано чайну крамницю, її сторожа вбито [4, с. 3]. На чималу суму викрадено товарів у ніч з 28 на 29 січня з лавки шкіряних виробів на базарній площі [5, с. 3]. У тому самому числі газети повідомлялось про викрадення пристібного коня в кучера екіпажу, призначеного для перевезення пасажирів, коли він відійшов у крамницю купити корм для коней [5, с. 3]. А 30 січня 1900 р., увечері, із замкненої квартири на Італійській вулиці були викрадені речі маріупольської мешканки [6, с. 3].

У той самий день, 30 січня 1900 р. у недільному номері газети «Маріупольський справочний листок» повітовий справник та міська управа повідомили городянам про заснування з лютого в Маріуполі нічної стражі, на яку покладалась охорона власності жителів міста. Підставою для цього розпорядження стало офіційне оголошення катеринославським губернатором обов'язкової постанови для жителів губернії (опублікована 26 жовтня 1899 р. в газеті «Екатеринославские губернские ведомости») [5, с. 2].

У відповідності до розпорядження начальника губернії нічні стражники мали найматися поліцією, їх утримання покладалось на домовласників. Місцем їх чергування була визначена центральна частина міста, яка обмежувалась із півдня на північ вулицями Мало-Садовою та Карасевською, а із заходу до сходу – міським вигоном та базаром разом із Торговою вулицею. Ця територія мала бути поділеною на 135 сторожових ділянок, по одному стражнику на ділянку. Між домовласниками було встановлено розкладку коштів на їх утримання [5, с. 2].

Із цією спробою втілення підвищення безпеки міського життя було не все так гладко. Ускладнення виникло у зв'язку із тим, що для виплати стражникам утримання за службу міська управа, для початку, виділила з бюджету Маріуполя 1000 руб., кредитуючи таким чином домовласників. Розрахунок муніципалів

полягав у тому, що домовласники повернуть у міську касу надані в борг кошти. Утім, мариупольські обивателі не поспішали відшкодовувати «бюджетні кошти», ба більше, були роздратовані та глибоко обурені несподіваним екстраординарним податком на стражників [9, с. 2].

З цього приводу дописувач у газету «Мариупольский справочный листок» наводив приклад типового невдоволення, що висловлювали старожили Мариуполя: «завели заводи – ось і крадіжки почалися», «а що нам від них (заводів – Ю.К.): прислуга подорожчала, квартири подорожчали та ще й стражників наймай!». Висловлюючи незгоду з такими міркуваннями, автор допису звертав увагу на те, що є такі городяни, які завдяки заводам дохід мають, саме ті, хто володіє крамницями. А заводи – доконаний факт, тобто подія, що вже здійснилася і яку неможливо змінити. Дописувач резюмував так: обкраданню та пограбуванню ми, мариупольці, маємо протиставити стражу, яка захистить нашу особисту та майнову недоторканність. А на додаток автор допису зазначав, що для Мариуполя позитивним прикладом можуть стати інші міста, де заведено нічну стражу, завдяки чому обиватель, сплачуючи за неї 2 – 3 рублі, добре розуміє, що таким чином він купує собі впевненість, що його майно в безпеці, та спокійний сон. Тож, сплата коштів на утримання стражників, робить логічний підсумок сповнений ентузіазму автор листа, – нам потрібні стража, будемо ж справно сплачувати податки на її утримання [9, с. 2].

Виникли проблеми й у виконанні обов'язків стражниками під час несення служби. У газеті висвітлювались факти, які відображали байдужість окремих стражників до порушення нічного покою мариупольців. Зокрема, у червні 1900 р. біля міського саду охоронці не заступились за жінку, що потерпала від катування чоловіком та водала про допомогу [10, с. 2]. Не завадила нічна стража обкраданню лимонадної лавки в міському сквері в ніч з 28-го на 29-те квітня [7, с. 2] та Марії-Магдалининської церкви в ніч з 21-го на 22-ге травня, з якої злодіям вдалось викрасти 60 руб. [8, с. 2].

Хай там що, ведення нічної стражі в місті мало позитивні результати. На шпальтах газети «Мариупольский справочный листок», за нашим спостереженням, після публікації 21 травня до кінця видання газети 14 січня 1901 р. не зустрічалось повідомлень про вдалі випадки нічного викрадення приватного майна у жителів або з крамниць, розташованих у вуличній міській забудові.

Література:

1. Гриженко Л.В. Прояви соціальних девіацій у міському просторі Катеринославської губернії (кінець XIX – початок XX ст.). Грані. 2014. №4. С. 143–148.
2. Мариупольский справочный листок. 1899. №1. 15 декабря.
3. Мариупольский справочный листок. 1899. №5. 24 декабря.
4. Мариупольский справочный листок. 1900. №13. 21 января.
5. Мариупольский справочный листок. 1900. №17. 30 января.
6. Мариупольский справочный листок. 1900. №18. 2 февраля.
7. Мариупольский справочный листок. 1900. №52. 5 мая.
8. Мариупольский справочный листок. 1900. №58. 24 мая.
9. Мариупольский справочный листок. 1900. №68. 21 июня.
10. Мариупольский справочный листок. 1900. №72. 30 июня.

11. Мариупольский справочный листок. 1901. №6. 14 января.

12. Мионов Б. Н. Социальная история России периода империи (XVIII – начало XX в.). Генезис личности, демократической семьи, гражданского общества и правового государства. 2-е изд., испр. Т. 2. СПб.: Ивд-во «Дмитрий Буланин», 2000. 567 с.

УДК 902.2

Моргун А. А., здобувачка третього освітньо-наукового рівня спеціальності «Історія та археологія» МДУ

ПРОБЛЕМА ТИПОЛОГІЇ КЕРАМІЧНИХ ВИРОБІВ ЗРУБНОЇ КУЛЬТУРИ

Слово кераміка походить від грецького слова *keramos*, що означає «глина», загальний термін «кераміка» стосується всіх об'єктів на основі глини, які зазнали незворотної фізико-хімічної трансформації під час випалу [5, с. 75]. Кераміка, що належить до епохи бронзи, є найрізноманітнішим «вогняним мистецтвом», винайденим людиною. Кераміка є не лише важливим культурним маркером у більшості культур, вона також є найпоширенішим штучним матеріалом.

Чи це утилітарні чи художні за своєю природою, керамічні предмети відображають мінливий спосіб життя і свідчать про технічні досягнення суспільства (зокрема, про його володіння чотирма природними елементами: землею, водою, повітрям та вогнем). Керамічні вироби розкривають звичай народу, його харчові звички та культурні звичаї протягом певного періоду.

Кераміка залишається невичерпним джерелом для археологів - від предметів повсякденного побуту до витворів мистецтва.

За призначенням та декором можна виокремити п'ять основних категорій керамічних пам'яток, а саме: будівельні вироби, жертovníки, посуд, дрібна пластика та певні вироби, які пов'язуються з виробництвами (кружала, важки тощо). Щодо хронологічного та етнокультурного плану, то названі групи знайдених виробів представляються нерівномірно.

Серед цих знахідок найпоширенішим керамічним виробом є посуд, інші вироби зустрічаються вкрай рідко. Знайдений посуд легко може пошкоджуватися через дію різних механічних факторів, які на нього впливають, таким чином, перетворюючись на фрагментарну купу уламків у процесі використання чи перебування в ґрунті. Унаслідок певних причин, різні частини однієї посудини можуть потрапляти до різних археологічних комплексів, тому під час археологічних досліджень можуть виявлятися не пов'язані між собою фрагменти різних уламків, що часто ускладнює процес пошуку та ідентифікації певної археологічної культури, в нашому випадку, зрубної культури.

На сьогоднішній день, посуд та його уламки є найчисельнішими одиницями в археологічних музейних збірках і саме вони першочергово використовуються у вивченні зрубної культури.

Щодо типології кераміки зрубної культури, то тут немає єдиної схеми. Як зазначив В. Горбов «... типологии создаются для анализа керамических серий отдельных памятников или регионов. То, что в каждом конкретном случае варьируется набор культурозначимых признаков и методика построения таксономических рядов, совершенно естественно. Здесь нет и не может быть